

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Karla Šimky a JUDr. Vojtěcha Šimíčka v právní věci žalobce: **V. F.**, zastoupen JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem se sídlem v Praze, Mansfeldova 792/3, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 2. 5. 2002, č. j. x,

t a k t o :

- I.** Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 2. 5. 2002, č. j. x, **se z r u š u j e** a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II.** Žalovaný **je p o v i n e n** zaplatit žalobci na náhradu nákladů řízení částku 10 318,40 Kč, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám jeho zástupce JUDr. Lubomíra Müllera, advokáta.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobou (opravným prostředkem) podaným v zákonné lhůtě se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí žalované ze dne 2. 5. 2002, č. j. x, kterým byla zamítnuta jeho žádost o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945, s odůvodněním, že žádost o odškodnění za dobu věznění od 22. 4. 1987 do 29. 10. 1988 uplatnil dne 4. 12. 2001 a v té době nebyl odsuzující rozsudek Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 27. 5. 1987, sp. zn. 4 T 115/87, zrušen ani podle zákona č. 119/1990 Sb., ani podle zákona č. 198/1993 Sb.

Žalobce v žalobě (opravném prostředku) namítl, že v usnesení Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 21. 11. 2001, č. j. 5 Nt 1009/2001-46, je v odůvodnění jednoznačně uveden zákon č. 198/1993 Sb., navíc je konstatován i soulad se zákonem č. 119/1990 Sb., snad jen mimo zmeškání lhůty. Svůj nárok proto považuje za důvodný a rozhodnutí žalovaného za nesprávné.

Žalovaná v písemném vyjádření poukázala na znění zákona č. 261/2001 Sb. s tím, že § 2 odst. 1 stanoví, na které osoby se vztahuje. Pokud jde o odsouzení, musí být splněny podmínky zrušení rozhodnutí o věznění podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu. V případě rozhodnutí vydaných na základě § 33 zákona č. 119/1990 Sb. není situace jednoznačná a např. rozsudkem Nejvyššího správního soudu sp. zn. 7 A 508/2002 bylo vysloveno, že zrušením rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. zmíněná účast na rehabilitaci naplněna není, neboť se tak žádné rozhodnutí o věznění neruší. Žalobce ve lhůtě stanovené v § 6 zákona č. 119/1990 Sb. nepodal návrh na přezkumné řízení, a pokud jde o lhůtu, odkazuje žalovaná na nálezný pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 46/2000 (zveřejněný pod č. 279/2001 Sb.), jímž byl odmítnut návrh na zrušení tohoto ustanovení s odůvodněním, že každý rehabilitační zákon zavedl určitou proceduru uplatnění nároků, včetně určení lhůt k jejich uplatnění. Stanovení časového limitu pro uplatnění nároku podle Ústavního soudu není v rozporu s principem rovnosti občanů, ani se jím nediskriminuje žádná skupina občanů, nýbrž se tak jen dává průchod potřebě, aby právo bylo uplatněno ve stanovené lhůtě. Lhůta sama nemůže být protiústavní, neboť zaručuje právní jistotu. Žalovaná uzavírá, že navrhovatel (žalobce) měl zaručeno právo domáhat se u soudu svého práva, ovšem ve lhůtě této možnosti nevyužil. Ke zrušení jeho rozhodnutí tak došlo na základě žádosti o povolení obnovy řízení a jeho účast na soudní rehabilitaci byla deklarována až rozhodnutím podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. Proto navrhuje zamítnutí žaloby.

Věc nebyla skončena Vrchním soudem v Praze do 31. 12. 2002, proto byla podle § 132 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), postoupena Nejvyššímu správnímu soudu k dokončení v řízení podle ustanovení části třetí hlavy druhé dílu prvního s. ř. s. – tedy v řízení o žalobách proti rozhodnutím správního orgánu.

Žalobce Nejvyššímu správnímu soudu předložil kopii usnesení Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 19. 9. 2002 o účasti na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. a stejnopis žaloby podaný u Městského soudu v Praze proti rozhodnutí žalovaného ze dne 5. 6. 2003, č. x, kterým zamítl jeho další žádost o odškodnění, a to ze dne 27. 12. 2002, podanou z téhož titulu, ovšem doplněnou o uvedené rehabilitační rozhodnutí.

Ze spisu předloženého žalovanou k tomu vyplynulo, že žalobce poprvé požádal o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. dne 4. 12. 2001 a k žádosti připojil usnesení Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 21. 11. 2001, č. j. Nt 1009/2001 - 46, o povolení obnovy řízení podle § 278 odst. 1 trestního řádu v trestní věci bývalého Vojenského obvodového soudu Litoměřice sp. zn. 4 T 115/87 a zrušení rozsudku tohoto soudu ze dne 27. 5. 1987 podle § 284 odst. 1 trestního řádu. V usnesení je konstatováno odsouzení žadatele rozsudkem ze dne 27. 5. 1987 pro trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 trestního zákona a výkon trestu v době od 22. 4. 1987 do 29. 10. 1988. Dále žadatel k žádosti připojil rozsudek Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 21. 11. 2001, č. j. 5 T 195/2001 - 7 o zproštění obžaloby V. F. podle § 226 písm. b) trestního řádu z důvodů, že spáchaný skutek není trestným činem.

Žádost byla zamítnuta rozhodnutím žalobou napadeným, tj. rozhodnutím ze dne 2. 5. 2002, č. j. x, z důvodů výše popsaných. Dne 27. 12. 2002 podal žalobce novou žádost, k níž připojil kopii usnesení Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 19. 9. 2002, sp. zn. Rt 2/2000, podle něhož je účasten soudní rehabilitace podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. Žalovaný rozhodnutím ze dne 5. 6. 2003, č. j. x, žádost zamítl pro překážku *rei iudicate* s tím, že se opakovanou žádostí domáhá odškodnění za stejnou dobu věznění jako v žádosti první, o níž již bylo rozhodnuto.

Ze spisu zdejšího soudu sp. zn. 6 Ads 74/2005 soud zjistil, že rozhodnutí žalované o druhé žádosti žalobce bylo napadeno žalobou u Městského soudu v Praze, který rozsudkem ze dne 30. 9. 2004, č. j. 7 Ca 192/2003 - 22, rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, když vyslovil, že se nemůže jednat o překážku věci rozhodnuté za situace, kdy obě žádosti stojí na jiném skutkovém i právním základu. Rozsudek byl napaden kasační stížností, kterou Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 21. 2. 2007, č. j. 6 Ads 74/2005 - 54, zamítl.

Nejvyšší správní soud žalobu podanou proti rozhodnutí žalovaného ze dne 2. 5. 2002, č. j. x, rozsudkem ze dne 9. 10. 2003, č. j. 5 A 544/2002 - 25, zamítl z důvodů, že i když žalobce byl vězněn pro trestný čin politického charakteru a toto rozhodnutí bylo zrušeno, nedošlo ke zrušení způsobem, který předpokládá zákon č. 261/2001 Sb. Zrušení odsuzujícího rozhodnutí cestou obnovy řízení podle trestního řádu nesouvisí s politickou motivací odsouzení, ale vychází jen ze zákonem splněných podmínek obnovy řízení. Rehabilitačním usnesením dodatečně předloženým se soud nezabýval, neboť vycházel ze skutkového stavu v době rozhodování žalované, která toto usnesení před svým rozhodnutím neměla k dispozici, a nebylo by možno jí vytýkat, že se s ním nevypořádala. Současně soud přihlížel k tomu, že žalobce podal novou žádost, k níž tento doklad připojil, a bylo vydáno další rozhodnutí, které je předmětem soudního přezkumu.

Uvedený rozsudek Nejvyššího správního soudu byl zrušen nálezem Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. I. ÚS 605/2003, který postup Nejvyššího správního soudu označil za sice odpovídající úzce pozitivněprávnímu pohledu, ale za příliš formalistický. Vzhledem ke specifčnosti věci proto měl Nejvyšší správní soud přihlížet k usnesení předloženému v průběhu řízení, a pokud tak neučinil, porušil stěžovatelova základní práva podle § 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jakož i čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

V dalším řízení proto Nejvyšší správní soud v intencích zmíněného nálezu Ústavního soudu doplnil dokazování listinou předloženou soudu po vydání správního rozhodnutí. Při posouzení věci vycházel Nejvyšší správní soud ve svém dalším rozsudku v této věci (ze dne 26. 10. 2005, č. j. 5 A 544/2002 - 57) z platné právní úpravy, přičemž vzal v úvahu jak nález Ústavního soudu ze dne 2. června 2005, sp. zn. I. ÚS 605/2003, tak i rozsudek rozšířeného senátu NSS ze dne 22. 7. 2005, č. j. 3 Ads 33/2004 - 84. Rozšířený senát konstatoval, že usnesení soudu, kterým je v návaznosti na zrušení původního odsuzujícího rozsudku v rámci obnovy řízení ve smyslu trestního řádu vyslovena účast konkrétní osoby na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, nenahrazuje splnění podmínky pro přiznání jednorázové peněžní částky podle § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb., tj. zrušení rozhodnutí o věznění podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu.

Nejvyšší správní soud dále v tomto rozsudku vycházel z názoru, že zákon č. 261/2001 Sb. považuje za politického vězně pouze takového vězně, u něhož bylo rozhodnutí o jeho věznění zrušeno buď podle zákona č. 119/1990 Sb. nebo podle zákona č. 198/1993 Sb. Některá pravomocná odsuzující soudní rozhodnutí byla sice zrušena přímo zákonem č. 119/1990 Sb. (§ 2), ovšem trestného činu, pro který byl žalobce odsouzen, se tento postup netýkal. I když žalobce byl vězněn pro trestný čin politického charakteru a toto rozhodnutí bylo zrušeno, nedošlo ke zrušení způsobem, který předpokládá zákon č. 261/2001 Sb. Žalobce, který v obecném pojetí byl politickým vězněm, nesplňuje tímto zákonem stanovenou podmínku pro postavení politického vězně ve smyslu tohoto zákona. Zákon č. 261/2001 Sb. totiž legislativní zkratku „politický vězeň“ zavádí jen pro účely tohoto zákona a stanoví podmínky k naplnění tohoto pojmu. Přitom nárok na jednorázovou peněžní částku zákon přiznává jen politickému vězni ve smyslu tohoto zákona. Zrušení odsuzujícího rozhodnutí cestou obnovy řízení podle trestního řádu nesouvisí s politickou motivací odsouzení, ale vychází jen ze zákonem splněných podmínek obnovy řízení. Soud v rozsudku dále vycházel z názoru, že cílem restitučních a rehabilitačních předpisů obecně bylo odstranění některých křivd způsobených minulým režimem, ať už formou naturálních restitucí či poskytnutím odškodnění. Zákony byly vydávány při vědomí, že nikdy nelze poskytnout zadostiučinění všem a v plném rozsahu. Proto stanovily určitá kritéria vymezující okruh oprávněných osob i podmínky pro plnění včetně zákonných lhůt. Soud proto nepovažoval za diskriminační vůči žalobci, že mu nebyly uznány doklady, které zákon pro poskytnutí jednorázové částky za rozhodné neoznačil, a to zejména za situace, že mu nic nebránilo dosáhnout zcela rovného postavení využitím i jemu zákonem daných možností. Posouzení adekvátnosti rozhodnutí o účasti na rehabilitaci pak, jak výše uvedeno, závazným a sjednocujícím způsobem učinil rozšířený senát NSS. Nález Ústavního soudu, byť uváděl, že rozhodnutí Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 19. 9. 2002 nemělo být soudem při hodnocení rozhodných skutečností opomenuto, nevyjadřoval se k meritornímu posouzení věci ani k tomu, zda takové rozhodnutí může být naplněním podmínek zákona pro poskytnutí jednorázové částky. Z těchto důvodů Nejvyšší správní soud žalobu rozsudkem ze dne 26. 10. 2005, č. j. 5 A 544/2002 - 57, podle § 78 odst. 7 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

Tento rozsudek byl ovšem zrušen nálezem Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. I. ÚS 712/05. Ústavní soud v nálezu rekapituloval průběh dosavadního řízení a obsah rozsudku Nejvyššího správního soudu stížností napadeného, když ovšem za jeho součást označil i důvody rozsudku předchozího, které součástí napadeného rozsudku nebyly a logicky ani být nemohly, neboť dodatečně předloženým rehabilitačním rozhodnutím se soud zabýval a v rozsudku jeho význam také hodnotil. Ústavní soud dále v citovaném nálezu konstatoval, že je potřeba přihlédnout ke specifčnosti věci a v této souvislosti především ctít účel a smysl zákonů, které měly za cíl nápravu křivd způsobených předchozím režimem. S ohledem na to je třeba dospět k závěru, že předložené usnesení o soudní rehabilitaci je splněním podmínky pro vyplacení jednorázové částky, i když bylo toto usnesení vydáno v režimu obecného trestního řízení.

S ohledem na čl. 89 odst. 2 Ústavy, podle něhož jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány i osoby, nezbyvá Nejvyššímu správnímu soudu než rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 2. 5. 2002, č. j. x, které je s názorem zaujatým Ústavním soudem v rozporu, zrušit a věc vrátit tomuto orgánu k dalšímu řízení, v němž musí vzít v potaz to, že předložené usnesení o soudní rehabilitaci potvrzuje splnění podmínky pro vyplacení jednorázové částky, i když toto usnesení bylo vydáno v režimu obecného trestního řízení.

Žalobce měl v tomto přezkumném soudním řízení úspěch, podle § 60 odst. 1 s. ř. s. tak má právo na náhradu nákladů řízení. Náhradu nákladů řízení požadoval s poukazem na obsah spisu, přičemž konkrétněji (byť bez vyčíslení) požadoval náhradu jízdného osobním automobilem z Prahy do Brna a zpět, ztrátu času a stravné, v souvislosti s ústním jednáním konaným dne 26. 10. 2005. Vzhledem k tomu, že se jedná o věc, v níž řízení bylo zahájeno před účinností soudního řádu správního, postupoval soud při určení výše náhrady nákladů řízení na základě § 133 s. ř. s. ve spojení s § 151 odst. 2 o. s. ř. podle § 11 vyhlášky č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů. Výše odměny za zastupování advokátem tak činí 3 500 Kč za řízení v jednom stupni (§ 2 cit. vyhlášky). V daném případě je třeba přihlížet ke skutečnosti, že ve věci došlo dvakrát ke zrušení rozsudku Ústavním soudem, což znamená, že o věci byla z hlediska nároku na odměnu za zastupování vedena postupně tři řízení před Nejvyšším správním soudem. Z tohoto hlediska je třeba dále vážit existenci konkrétních úkonů právního zastoupení v těchto fázích řízení, neboť ust. § 18 odst. 1 cit. vyhlášky omezuje sazbu odměny v případech, kdy byl v řízení učiněn pouze jeden úkon, na 50% sazby a vylučuje přiznání odměny, pokud v řízení nebyl učiněn úkon žádný. Ve fázi rozhodování soudu před vydáním prvního rozsudku učinil advokát dva úkony právní pomoci, a to převzetí a příprava věci a písemné podání soudu ze dne 27. 6. 2003 – zde náleží odměna v plné výši, tj. 3500 Kč. Ve fázi rozhodování tohoto soudu před vydáním druhého rozsudku byly učiněny dva úkony právní pomoci, a to písemné podání soudu ze dne 30. 9. 2005 a účast při jednání soudu dne 26. 10. 2005 - i zde náleží odměna v plné výši, tj. 3500 Kč. Ve třetí fázi rozhodování soudu, před vydáním tohoto rozsudku nebyl učiněn žádný úkon právní pomoci – další odměna zde tudíž nepřísluší. Celkem tak odměna za zastupování činí 7000 Kč.

Výše hotových výdajů, které jsou součástí nákladů řízení, byla stanovena podle § 13 odst. 3 advokátního tarifu (ve znění účinném do 1. 9. 2006) ve výši 300 Kč (4 x 75 Kč) za čtyři úkony právní služby.

Zástupce žalobce účtoval k náhradě nákladů řízení i stravné, to však je možné přiznat jen při těch tuzemských pracovních cestách, které byly delší než 12 hodin v kalendářním dnu, jak plyne mj. z usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 6. 2007, č. j. Pst 5/2003 - 112 (nepublikováno), které vychází ze závěrů Vrchního soudu v Olomouci, zaujatých v rozhodnutí sp. zn. 5 To 100/2003 (publikovaném v Bulletinu advokacie č. 11-12/2003). V tomto rozhodnutí dospěl vrchní soud k názoru, že advokátovi náleží v rámci náhrady cestovních výdajů i stravné, avšak pouze za předpokladu, že délka pracovní cesty činí více než 12 hodin. Taková náhrada advokátu nepřísluší na základě samotné aplikace zákona č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, ale až teprve při současné aplikaci zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, kde v ustanovení § 24 odst. 2 písm. k) bod 2 se uvádí, že mezi výdaje osob samostatně výdělečně činných (tedy zdaňujících své příjmy dle § 7 tohoto zákona) patří mimo jiné výdaje na stravné při tuzemských pracovních cestách delších než 12 hodin v kalendářním dnu. Nejvyšší správní soud má tak za to, že stravné lze přiznat pouze tehdy, trvá-li tuzemská pracovní cesta delší dobu než 12 hodin v kalendářním dni. Zástupce netvrdil ani nedoložil takovou délku trvání pracovní cesty a s přihlédnutím k době trvání soudního jednání a době trvání cesty z jeho sídla do sídla soudu a zpět nelze na splnění této podmínky usuzovat. V daném případě účtovaná cesta tedy danou podmínku nesplnila, a proto stravné nemůže být přiznáno.

Co se týče požadovaných cestovních výdajů ohledně jízdy žalobcova zástupce z Prahy k jednání u Nejvyššího správního soudu dne 26. 10. 2005, tak je třeba uvést, že průměrná spotřeba automobilu žalobcova zástupce tovární zn. Škoda Superb, SPZ X je 6,1 l nafty/100 km, cesta z P. do B. a zpět měří 446 km a čas strávený na cestě činil 6 hodin. Cestovní náhradu určil zdejší soud podle v rozhodné době účinného zákona č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, § 2 a 3 vyhlášky č. 647/2004 Sb. Náhrada za pohonné hmoty $6,1 \times 4,46 \times 26,60 = 723,60$ Kč (zaokrouhleno na desetihaléře směrem dolů – § 8 odst. 2 zákona č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách) + náhrada za použití automobilu $446 \times 3,80 = 1\,694,80$ Kč + náhrada za promeškaný čas na cestě (ve smyslu § 14 odst. 3 advokátního tarifu) 600 Kč.

O nákladech, které žalobce účtoval za řízení u Ústavního soudu, nemohl zdejší soud rozhodovat, neboť mu to nepřísluší (*a contrario* § 62 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu). Žalovaný je tedy celkem povinen zaplatit žalobci na náhradu nákladů řízení částku 10 318,40 Kč (slovy: deset tisíc tři sta osmnáct korun a čtyřicet haléřů). Žalovanému bylo uloženo zaplatit tuto částku advokátovi žalobce v přiměřené lhůtě.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 21. září 2007

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu